

Foto: Osvald Grønmo

Sametingsmelding om duodji som næring

Innhold

Innhold	2
1 Innledning.....	3
1.1 Overordna mål.....	3
1.2 Prosess, medvirkning og høring	3
2 Status duodjinæringen	3
2.1 Økonomisk rapport	3
2.2 Definisjon av duodji.....	5
2.3 Aktører i duodji.....	6
3 Sametingets virkemidler.....	8
3.1 Sametingets budsjett.....	8
3.2 Hovedavtalen for duodji.....	9
3.3 Næringsavtalen for duodji.....	9
3.4 Driftstilskudd	9
3.5 Sametingets satsing på kulturnæring	10
4 Innsatsområder	10
4.1 Innsatsområde 1 - Rekruttering	11
4.2 Innsatsområde 2 – Lønnsomhet.....	12
4.3 Innsatsområde 3 – Virkemidler tilpasset duodjinæringen	14
4.4 Innsatsområde 4 – Organisering av næringen	15
4.5 Innsatsområde 5 - Kompetanseheving.....	16
4.6 Innsatsområde 6 – Et større marked.....	16
5 Økonomiske og administrative konsekvenser	18

1 Innledning

Dette er første gang Sametinget avgir en egen melding om duodji. Målet med meldingen er å utvikle et styringsdokument for duodji og signalisere tydeligere målsettinger for det politiske arbeidet. Sametinget må ha en langsiktig politikk og strategi for utviklingen av duodji. I likhet med andre næringer skjer det endringer blant annet i de økonomiske rammebetingelsene, rettsutvikling og innenfor duodjinæringen.

1.1 Overordna mål

Duodji er en del av samisk kulturarv og er samenes tradisjonelle håndverksferdigheter. Duodji er fag, kultur og næring, i tillegg til at duodji er berikende for samisk identitet, selvfølelse og samisk språk. Duodji er en kulturbærende næring som har stor betydning for samiske språk, kultur og samisk næringsutvikling. Det er viktig å sikre at duodji overlever både som kultur og næring. Duodji er også et viktig identitetsskapende element i det samiske samfunnet.

Sametinget har et overordnet mål om å utvikle duodji som en framtidrettet og attraktiv næring. Denne meldingen avgrenses derfor mot duodji som næring. Økt omsetning av egenprodusert duodji for et større marked står sentralt i Sametingets satsing. Med dette menes at duodjinæringen er istand til å tilpasse seg endringer og utfordringer i næringen, og at profesjonaliteten, inntjeningen og lønnsomheten i næringen økes.

1.2 Prosess, medvirkning og høring

Det har vært avholdt flere møter med næringen om meldingsarbeidet og meldingens overordna utfordringer og innsatsområder.

Utkast til melding ble sendt ut på høring i september 2017 med høringsfrist 6.nov. 2017. Det er 8 organisasjoner/privatpersoner som har avgitt høring.

2 Status duodjinæringen

2.1 Økonomisk rapport

Det har blitt utarbeidet økonomiske rapporter om utviklingen i duodjinæringen siden 2006.

Rapportene beskriver næringens økonomiske situasjon, og de årlige forhandlingene om næringsavtale for duodji tar utgangspunkt i denne.

Rapportene viser økonomisk status for duodjiutøvere som har søkt driftstilskudd til Sametinget. Det er også gjort en sammenligning med tilsvarende oversikter for de tre foregående årene. Analysene er basert på data fra søknadene om *forrige års* økonomiske forhold.

Oppsummert viser analyser fra økonomisk rapport 2017 at den gjennomsnittlige duodjiutøveren driver et enkeltmannsforetak, er kvinne og bosatt i Finnmark. Driftstilskuddet fra Sametinget er fortsatt en viktig faktor for utøverens økonomi. Uten driftstilskudd ville den gjennomsnittlige utøveren hatt et overskudd i sin virksomhet på 15 %.

Det er stor variasjon i omsetningen av egenprodusert duodji for utøverne, fra 2,4 millioner kroner til 51.000 kroner. Totalt blant søkerne var omsetning av egenprodusert duodji 9 millioner kroner i søknadsåret 2017, mot 8,5 millioner i 2016 og 7,3 mill. i 2015. Gjennomsnittlig omsetning er ca kr 345.000 i 2017 mot ca kr 315.000 i 2016.

I 2014 var kostnader til produksjonen større enn mer enn omsetningen i duodji. Det førte blant annet til at overskuddet (driftsresultatet) gikk ned i 2014. Ser vi på alle utøverne som har rapportert sine tall for 2016 indikerer gjennomsnittet en stigning både av inntekter og driftskostnader i forhold til tidligere år. Driftsresultatet viser også en stigning. Utvikling for driftsresultatet viser en svak nedgang, men fortsatt over 2014-nivå.

Det var 27 søkere som sendte inn sine søknader på driftstilskudd i 2015 og 2016, og 26 søkere i 2016. Dette er et markert færre antall søkere enn fra 2013 og tidligere år. Rapporten sier ikke noe om årsaken til nedgang i antall søkere. Det kan tenkes at søkertechniske forhold, naturlig avgang og kontroll av regnskap som Sametinget startet med i 2012 kan bidra til en forklaring. Antall registrerte utøvere relaterer seg til utøvere registrert i Sametingets duodjiregister. Registeret er imidlertid ikke oppdatert de siste årene og gir nødvendigvis ikke et korrekt bilde av det totale antall utøvere i næringen. Detaljene er gjengitt i tabell 2.2 nedenfor.

Tabell 2.2: Andelen søkere av alle registrerte utøvere

Rapport for år	Ant søkere	Ant reg. utøvere	% søkere	Merkn
2016	26	83	31,3 %	
2015	27	81	33,3 %	
2014	27	80	33,8%	
2013	40	-	-	Rapp ikke tilgjengelig
2012	41	87	47,1%	
2011	45	83	54,2%	
2010	60	64	93,8%	

Tallgrunnlaget for rapportene dermed er noe spinkelt til å trekke generelle konklusjoner om den økonomiske utviklingen i duodji. Med få respondenter kan mindre endringer føre til store relative utslag i statistikken. Likevel gir det oss en pekepinn over den økonomiske utviklingen i duodjinæringen.

Den *gjennomsnittlige* duodjiutøveren er (i 2017):

- Vedkommende utøver er kvinne og bosatt i Finnmark. Utøveren driver et enkeltmannsforetak.
- Av en total omsetning på 287.000 utgjør egenproduksjon av duodji 206.000. Total omsetning er økt fra 2015 til 2016 med 22,1%, mens andelen egen-produksjon er økt med 20,4% i forhold til 2015.
- Driftsresultatet er 40 prosent som er på samme nivå som forrige år.
- Driftstilskuddet er fortsatt en viktig faktor for utøverens økonomi. Uten driftstilskudd ville den gjennomsnittlige utøveren hatt et overskudd i sin virksomhet på 15%.

Duodjiaktøren som har rapportert inn sine tall for 2016 er ikke veldig ulik den aktøren som har rapportert sine tall tidligere år.

For søknadsåret 2015 og 2016 kommer 67 prosent av søkerne fra Kautokeino og Karasjok. I søknadsåret 2017 kommer 69 % av søkerne fra Karasjok og Kautokeino. Andelen søkere fra Kautokeino er stabilt. Det er en liten nedgang i antall søkere andre steder. I gruppen andre inngår søknader fra Nesseby, Porsanger, Kåfjord, Sørfold og Sørreisa. Den store andelen utøvere som søker driftstilskudd fra Karasjok og Kautokeino kan dels skyldes lang tradisjon for duodjiutøvelse, dels at det er mange duojare i området som igjen har gitt bra rekruttering, dels at virkemiddelordningen

treffer målgruppen godt, dels at det er et kjøpevillig marked i Indre Finnmark og dels kan det skyldes andre forhold som ikke er like klare.

Det er fortsatt en klar overvekt av kvinnelige søkere (69 prosent – 70 prosent forrige år). Denne kjønnsfordelingen har vært relativt stabil siden 2010. Mønsteret i hvor søknadene kommer fra er relativt likt 2012. Sametinget legger merke til at det er ingen søkere fra lule- eller sørsamiske områder. Dette er en bekymringsfull utvikling som Sametinget vil følge nøye med på. Rapporten sier ikke noe om aldersfordeling på søkerne. For søknadsåret 2015 kom to søknader fra aksjeselskaper, resten var enkeltmannsforetak. I 2016 kom tre søknader fra aksjeselskap, resten er enkeltmannsforetak.

Blant søkerne er det to utøvere som hver har mer enn dobbelt så stor omsetning av egenprodusert duodji som den tredje største utøveren. Dette påvirker gjennomsnittsberegningene mye. Når vi tar ut disse utøverne blir den gjennomsnittlige omsetningen i 2016 på kr 214.323. Sammenlignet med 2015, hvor en utøver er holdt utenom er gjennomsnittlig omsetning tilnærmet lik.

Av de 26 søkerne i 2017 har 9 utøvere (35 prosent) inntekter utenom duodji. Fire av disse har andre inntekter som er større enn inntektene fra duodji-aktiviteten. To utøvere har relativt små andre inntekter – under 10% av totale inntekter.

Fram til 2010 var det relativt små endringer. Utviklingen fra 2010 viser en positiv utvikling selv om vi ser en stagnasjon veksten fra 2015 til 2016. Tallmaterialet er begrenset og endringer hos enkeltutøvere kan gi store utslag. Vårt datagrunnlag gir oss ingen forklaring på verken veksten fram til 2015 eller siste års utvikling. Rapportene for 2015, 2016 og 2017 viser at den viktigste salgskanalen er direkte salg. Praktisk talt alle mener dette er viktig. Men også messer – som langt på vei også er en direkte salgskanal – kommer høyt opp. Internett og postordresalg anses som de minst viktige salgskanalen.

2.2 Definisjon av duodji

Ved utformingen av en langsiktig politikk for duodjinæringen er det nødvendig å ha en oppfatning om hva duodji er. Hvor går grensen mellom et kommersielt masseprodusert produkt og duodji? Hvilken vekt skal samisk kultur skal ha i den framtidige utviklingen av duodji? Samtidig skaper samisk nydesign nye markeder og nye kundegrupper. For enkelte er samisk inspirerte klær en viktig del av den samiske identiteten.

Duodjiproduksjonen vil endre seg med utviklingen i resten av samfunnet. Det kommer nye materialer, nye produkter, ny design, nye produksjonsmetoder, nye råvarer og nye markeder. Det er ulik grad av mekanisering innenfor duodjinæringen og det er også ulike oppfatninger om hvilke materialer som kan tillates i duodjiproduksjonen.

Dette skaper utfordringer ved en definisjon av duodji, og en definisjon må av den grunn være såpass fleksibel og overordnet at den tar hensyn til blant annet framtidige endringer. Innenfor duodjinæringen finner vi dag både tradisjonell duodji og ny samisk design.

Siden duodji kan være så mangartede, har det over lengre tid vært forsøkt å få til en felles definisjon av duodji. De samiske duodjiorganisasjonene Sámiid Duodji og Duojáriid Ealáhussearvi kom i 2014 fram til at en detaljert definisjon for all duodji ikke er mulig, men ble enige om en felles overordnet definisjon av duodji:

«Duodji er et samisk samlebegrep for all form for skapende aktiviteter utformet av duojár. Dette omfatter håndverk, brukskunst og bearbejdede materialer med basis i samisk kultur og tradisjoner.

Duodjiproduksjon(duoddjon) omfatter fremstilling av egenproduserte kvalitetsvarer, bruksting, gjenstander og klær som gjenspeiler samisk levemåte og kulturtradisjoner både når det gjelder valg og bearbeiding av råmaterialer, samt den estetiske utfoldelsen ved formgivning, utforming og produksjons metode.»

Samesløjdstiftelsen Sámi Duodji i Sverige definerer duodji som: *”Sámi duodji, samiskt hantverk, är den samiska benämningen för handgjorda samiska produkter som kläder, husgeråd, redskap och utsmyckning. Hantverket har en lång tradition. Grunden för samiskt hantverk är också idag material från naturen. Samiskt hantverk är utfört efter gammal tradition och tillpassat nya tekniker och användningsområden från ort till ort.*

Med duodji menar vi den slöjd och det konsthantverk som tillverkats av samer, dvs. det som utgår från samiska traditioner, samiskt formtänkande, samiska mönster och färger. Ordet duodji används också som ett äkthetsmärke för sameslöjd och samiskt konsthantverk. Det handlar i första hand om hantverket och om den samiska livsformen i andra hand.”

I forbindelse med arbeidet som Samerådet har igangsatt om revitalisering av duodji merke, så har det vært forsøkt å få en felles definisjon av duodji over landegrensene. Dette har imidlertid ikke latt seg gjøre, blant annet med bakgrunn i at oppfattelsen av ord og begrep er knyttet til språk, dialekt og sosiolekt, og er ofte subjektiv. Dette betyr at duodji kan ha mange betydninger alt etter kontekst. Siden duodjibegrepet oppfattes så ulikt i den levende samiske kulturen, vil det det være umulig å gi den en bestemt og endelig definisjon.

Sametinget ser at en detaljert definisjon av duodji er en utfordring, og det er et spørsmål om en slik definisjon er hensiktsmessig. Det er viktig å ikke lage en så snever ramme for duodji som kan bidra til å hemme en naturlig utvikling av næringen. En snever definisjon kan på sikt svekke betingelsene for en lønnsom næringsutvikling. En definisjon må av den grunn være såpass fleksibel og overordnet at den tar hensyn til blant annet framtidretta utvikling i duodjinæringen. Sametinget mener derfor at definisjonen som duodjiorganisasjonene Sámiid Duodji og Duojáriid Ealáhussearvi kom fram til i 2014 vil være dekkende for det videre arbeidet.

2.3 Aktører i duodji

Duodjiorganisasjonene Sámiid duodji og Duojáriid Ealáhussearvi og Sametinget undertegnet en hovedavtale for duodjinæringen 29.03.05. I avtalen går det fram at partene skal føre forhandlinger om en løpende næringsavtale for duodji med tiltak som tar sikte på en utvikling av næringen i samsvar med de politiske mål og retningslinjer for næringen som til enhver tid er vedtatt i Sametinget. Den største aktøren i duodji, Duodjeinstituhitta, er ikke en del av forhandlingene om næringsavtale for duodji.

Duodjiorganisasjonene er Sametingets viktigste samarbeidsaktører innen duodjinæringen.

Organisasjonene oppnevner blant annet medlemmer til fagutvalg for duodji og økonomisk utvalg. De utarbeider også en rekke utredninger og rapporter som danner viktige beslutningsgrunnlag også for Sametinget.

Sámiid duodjis formål er å fremme duodjiutøvernes interesser økonomisk, faglig, sosialt og kulturelt. Organisasjonen skal blant annet bedre duodjiutøvernes rammebetingelser. Den skal også være pådriver for utvikling av kulturbærende og næringsrettet duodjivirksomhet.

Duojáriid Ealáhussearvis formål er å arbeide for at den enkelte duodjiprodusent får tilfredsstillende arbeidsbetingelser og utviklingsmuligheter. Organisasjonen skal også fremme bedre rammevilkår for enkeltprodusenters lønnsomhet.

Tabell 2.3 Medlemsutvikling i Sámiid Duodji og Duojáriid Ealáhussearvi fra 2012 – 2016:

År	Registrerte medlemmer i Sámiid Duodji	Registrerte medlemmer i Duojáriid Ealáhussearvi
2016	193	43
2015	131	39
2014	197	37
2013	153	46
2012	170	51

Siden 2012 har antall medlemmer i Sámiid Duodji økt fra 170 til 193 i 2016. Duojáriid Ealáhussearvi er en mindre organisasjon enn Sámiid Duodji, og her har medlemsutviklingen mer eller mindre vært stabil de siste årene.

Stiftelsen Duodjeinstituthta har en viktig rolle i forhold til utvikling og veiledning av duodjifaglige spørsmål og regionale utviklingsprosjekter. Duodjeinstituthtas hovedmål er å fremme næringsutvikling med utgangspunkt i tradisjonell duodji. Instituttet skal være et landsomfattende teknisk og faglig kompetanse miljø innen duodji. Duodjeinstituthta skal også medvirke til å utvikle og bistå med fagkompetanse innen duodji, yte bistand og produktutvikling og produksjonsveiledning, initiere til å delta i forsøks- og utviklingsarbeid. Duodjienstituthta har i 2017 5 lærlinger og en lærekandidat.

Opplæringskontoret i reindrift og duodji har hovedkontor i Kautokeino. Opplæringskontoret har tilbud om fagopplæring til lærekandidat eller lærling innenfor duodjinæringen. Et av vilkårene for bli tatt opp som lærling er at vedkommende har videregående skole innenfor duodjifaget.

I perioden 2012 til 2016 har 16 lærlinger/ lærekandidater fått fagbrev. Det er også flere som har utsatt fagprøven til 2017.

Tabell 2.4 Oversikt over antall lærlinger med fagprøve fra 2012 – 2016 (Opplæringskontoret for reindrift og duodji, 2017):

År	Antall
2016	6
2015	1
2014	3
2013	4
2012	2

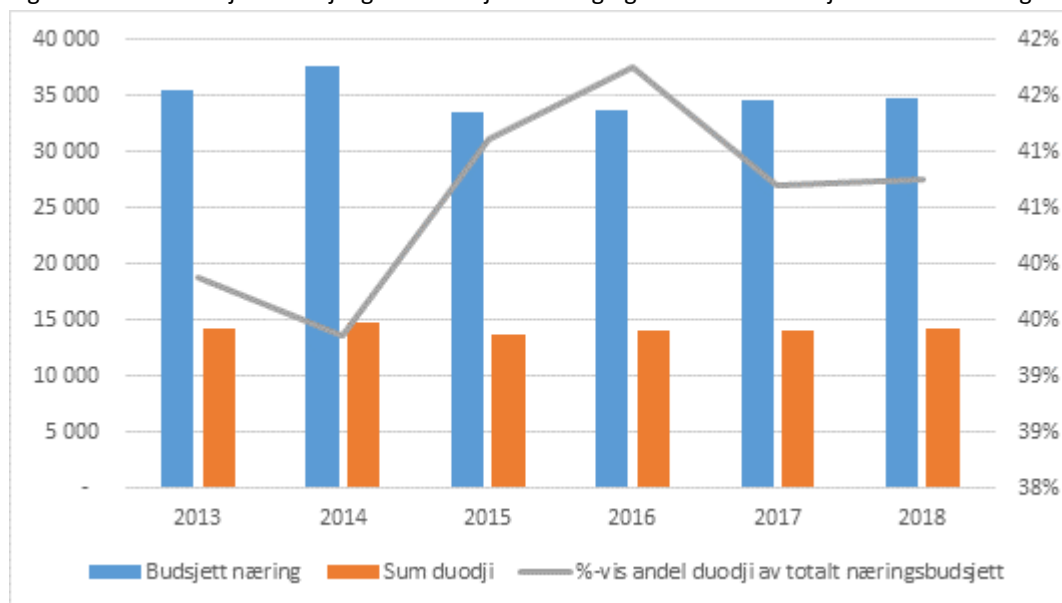
Sametinget finansierer alle ovennevnte aktørene gjennom Sametingets årlige budsjettforhandlinger.

3 Sametingets virkemidler

3.1 Sametingets budsjett

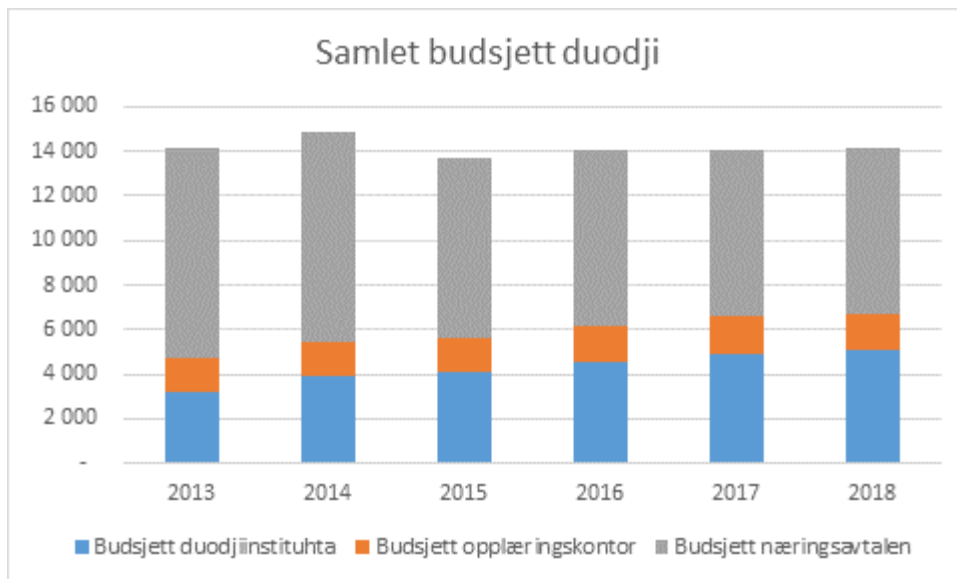
Sametinget avsetter og bruker betydelige midler til duodji. I Sametingets budsjett for 2018 er det satt av kr 34,8 millioner til næringsformål. Av dette er 14,7 millioner avsatt til duodji, inkludert kr. 500 000 til evaluering av Duodjiinstituhitta og veilederordningen. Dette innebærer at 42 % av næringsbudsjettet er satt av til duodji. Ser vi over tid, så har andelen til duodji de siste 6 årene vært på om lag 40% av det totale budsjettet til næring. Selv om budsjett næring har variert fra kr. 37.6 mill. i 2014 til kr. 33,4 i 2015 og kr. 34,8 i 2018, så har budsjett duodji vært på +/- kr. 14 mill. og dermed rimelig stabilt på ca. 40 % av næringsbudsjettet.

Figur 3.1.: Sum budsjett duodji og sum budsjett næring og %-vis andel duodji av samlet næringsbudsjett.

Sametinget har i 2018 satt av 7,5 millioner kroner til Næringsavtalen for duodji, 5 millioner til Duodjeintituhtta, 1,6 millioner kroner til Opplæringskontoret i reindrift og duodji og kr 500 000 til evaluering av veilederordningen. Av figuren nedenfor ser vi at samlet sett har duodjibudsjettet vært stabilt, men at fordelingen mellom postene har endret seg de siste 6 årene. Andelen som går til Duodjeintituhtta har økt fra kr. 3.2 mill. i 2013 til litt over kr. 5 mill. i 2018. Andelen til næringsavtalen har gått ned fra kr. 9,4 mill. i 2013 til kr. 7,5 mill. i 2018.

Figur 3.2: Samlet budsjett duodji fordelt på postene næringsavtale, opplæringskontor og Duodjeintituhtta.

Regnskapet for 2017 viser at det ble brukt ca kr 14 millioner til duodji. Dette innebærer at i 2017 ble 40 % av midlene som Sametinget disponerer til næring, brukt til duodji.

3.2 Hovedavtalen for duodji

Hovedavtalen for duodji ble vedtatt i 2005 og endret den 19.3.2007. Avtalen er inngått mellom Sametinget og duodjiorganisasjonene Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojáriid Ealáhussearvi. Avtalen angir blant annet retningslinjer og grunnlag for forhandlinger om næringsavtale for duodji og innretningen av duodjiregisteret.

3.3 Næringsavtalen for duodji

Næringsavtalen for duodji, som årlig fremforhandles mellom duodjiorganisasjonene Sámiid duodji og Duojáriid Ealáhussearvi og Sametinget, er Sametingets viktigste redskap for utvikling av duodji. Målet for næringsavtalen er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenproduserte varer.

Næringsavtalen inneholder blant annet driftstilskudd til duodjiutøvere, investerings- og utviklingstilskudd, etablerertilskudd, velferdsordninger, salgsfremmende tiltak og tilskudd til organisasjoner. I tillegg inneholder næringsavtalen tiltak som avtales under forhandlingene så som kompetansehevende tiltak, merkevarebygging, tiltak innen salg og markedsføring etc.

Partene setter av en totalramme og duodjimidlene øremerkes i en egen avsetning.

Gjennom Sametingets årlige budsjettforhandlinger avsetter deretter Sametinget midler til duodjiformålene. Dette gjelder både tiltakene som er fremforhandlet, og direkte tilskudd til Duodjeinstituhtha og Opplæringskontoret for reindrift og duodji. Sametingsrådet fastsetter regelverk for disse virksomhetene.

3.4 Driftstilskudd

Driftstilskuddsordningen gjelder for duodjibedrifter som produserer tradisjonell duodji, og som er godkjent i duodjiregisteret. Fagutvalget i duodji er oppnevnt av duodjiorganisasjonene. Det er Fagutvalget i duodji som foretar en konkret vurdering av hvert produkt og vedtar om søker kan

godkjennes i duodjiregisteret eller ikke. Duodjiproduktene godkjennes enkeltvis, og fagutvalget legger til grunn ulike kriterier i denne vurderingen. Fagutvalget vurderer blant annet om produktet har basis i samisk kulturtradisjon, graden av maskinbearbeiding, hvilke materialer som er brukt, kvaliteten og bruken av produktet. Samisk design kan ikke omfattes av driftstilskuddsordningen, men samisk design omfattes av andre ordninger innenfor duodji og kulturnæring som Sametinget forvalter.

For å kunne bli vurdert i duodjiregisteret, så er det et krav om at søker skal tilfredsstillе vilkårene for registrering av Sametingets valgmannstall, men trenger ikke å stå i mantallet. Avtalepartene har i flere omganger vurdert om kravet til etnisitet skal slettes, men er blitt enige om å videreføre det.

I følge økonomisk rapport for duodjinæringen, har driftstilskudd blitt en viktigere del av duodjiutøverens økonomi enn tidligere. Uten driftstilskudd ville den gjennomsnittlige utøveren hatt underskudd i sin virksomhet.

En utfordring med denne ordningen er at det ikke finnes en omforent definisjon av hva duodji er. Det er ulike oppfatninger blant annet om i hvor stor grad en kan tillate maskinbearbeiding av produkter før det ikke lenger kan defineres som duodji.

Til sammenligning har jordbruksnæringen flere typer produksjonstilskudd som gårdbrukerne kan søke. Det finnes tilskudd som beregnes etter antall dyr og antall dekar, og tilskudd som er like for alle gårdsbruk uavhengig av størrelse. Det er høyest tilskudd i områder som har dårlige vekstvilkår. Det innebærer at gårdsbrukene i Finnmark har de høyeste tilskuddene pr enhet i landet.

Reindriftsnæringen har ulike tilskuddsordninger der produksjonspremie er den vesentligste ved siden av kalveslaktstilskuddet. Produksjonspremien utgjør 34 % av kjøttomsetningen og andre avgiftspliktige salgsinntekter.

3.5 Sametingets satsing på kulturnæring

Sametinget startet i 2012 en egen satsning for å jobbe med utviklingen av en mer lønnsom samisk kulturnæring. Et av satsningsområdene var å gjennomføre bedriftsutviklingsprogram for kulturnæringen, kalt Dáhttu. Dette er et nettverks- og bedriftsutviklingsprogram for kulturnæring som er utviklet av Kreativ Industri på oppdrag fra Sametinget.

Gjennom Dáhttu får samiske kulturnæringsaktører blant annet arbeide med forretningsidé, etableringshjelp og strategiutvikling. Hvert program har plass til 12 kulturnæringsutøvere som har ønske og vilje til å skape en lønnsom bedrift.

En sentral målsetting med programmet er også å skape et nettverk mellom aktørene. Programmet går over ett år og inneholder tre samlinger samt at hver deltager får 30 rådgivningstimer hver. Målet er at etter endt program skal flere kunne leve av sin kulturnæringsbedrift. Et slikt program ble også gjennomført for duodjiutøvere. Her deltok 12 bedrifter hvorav 10 kom fra Finnmark og 2 fra Troms. Resultatene fra samlingen er det vanskelig å si noe om ennå, men i spørreundersøkelsen etter gjennomført program svarte mange av bedriftene at de opplevde en økt lønnsomhet og økt kompetansenivå etter samlingene. Sametinget har videreført denne satsningen i nye tre år fra 2017, som duodjinæringen også vil kunne dra nytte av.

4 Innsatsområder

Duodji er en viktig kulturbærer, og Sametinget mener det bør være mulighet til å utvikle en mer næringsrettet duodji. Duodjinæringen skal være lønnsom, samtidig skal det være rom for utvikling, både den tradisjonelle duodjivirksomheten og nye produkter med basis i samisk kultur. Overføring av kunnskap og rekruttering til duodjinæringen er viktige i denne sammenhengen. Sametinget vil derfor fortsette med tilskudd til duodjistipend, duodjikurs og duodjiveiledning. Sametingets hovedmål for duodji i næringssammenheng er å utvikle duodji som en framtidsrettet og attraktiv næring i samiske områder. Duodjinæringen må ses i sammenheng med samiske kulturnæringer, og generelt det vekst- og utviklingspotensialet som ligger her. I utviklingen av kulturnæringsbransjen er det et fokus på kompetanse, fordi det forventes vekst i nettopp disse bransjene i framtida.

Duodjinæringen opplever internasjonal konkurranse fra virksomheter som ikke har sin bakgrunn i samisk kultur. Noen duodjiutøvere har fokus på sitt håndverk og ikke nødvendigvis på lønnsomhet i seg selv. I denne sammenheng er det sentralt at duodji er en kulturbærende næring som har stor betydning for samisk kultur og språk. Sametinget vil allikevel fortsette arbeidet med å utvikle duodji som næring med fokus på lønnsomhet, samtidig som bevaring og utvikling av samisk kultur ligger i bunn. Sametinget er opptatt av at duodji har gode økonomiske vilkår og videreutvikles både som næring og kultur.

4.1 Innsatsområde 1 - Rekruttering

Mål: Sikre rekruttering av unge til duodjinæringen

Rekruttering til duodjinæringen er liten. Sametinget har tilskuddsordninger både for elever i videregående skole og høgskole, hospitering hos etablerte bedrifter og en støtteordning for opplæringskontor. Duodjeinstituhitta har også en veiledningsvirksomhet og tar imot lærlinger. Allikevel er det et fåtall av disse som etablerer seg som duodjiutøvere på heltid etter endt utdanningsløp. Av de som etablerer seg er det flest enkeltmannsbedrifter, som ofte baserer seg på de samme produktene som andre utøvere har og i det samme markedet, og dette kan virke begrensende for bedriftens vekst. I dag vet vi lite om årsakene til manglende rekruttering til næringen. Det er derfor behov for mer kunnskap om hvorfor unge ikke velger å etablere seg i næringen.

Rekruttering til duodjinæringen vil fortsatt være viktig, og at det finnes stipend til elever, studenter og til lærlingordningen. Regionalanalyse for samisk område 2016 (Telemarksforskning) viser at samiske områder har lavere etableringsfrekvens i næringslivet enn andre områder i landet. Andre analyser viser at flere samiske bedrifter ikke har som mål å vokse, men er tilfreds med at bedriften går med overskudd og at bedriften klarer seg økonomisk. For Sametinget vil det være av interesse å få mer kunnskap om hvorfor unge ikke etablerer duodjivirksomheter på heltid etter endt utdanning. Økonomisk rapport for duodji for 2015 og 2016 viser at antall utøvere som søker driftstilskudd fra Sametinget endres lite og at det ikke er blitt flere søkere fra andre steder enn Karasjok og Kautokeino, det til tross for økte virkemidler gjennom driftstilskuddsordningen for områder utenfor Finnmark. I dag er det få duodjibedrifter utenfor Finnmark. Det er en målsetting å øke rekruttering til duodji i det lule- og sørsamiske området, og øke kommersialiserings og inntjeningspotensialet i disse områdene.

Duodjeinstituhitta har veiledningsvirksomhet også i Troms, Nordland og i sørsamisk område. I tillegg har Arran hatt en satsning på duodji. Mye av denne virksomheten er knyttet til grunnleggende kurs innen duodji og veiledning. Det er imidlertid få etablerte duodjibedrifter i disse områdene.

Duodjeinstituhitta kan ved sin tilstedeværelse spesielt i sørsamisk område ta et større ansvar for rekruttering av utøvere og utvikling av næringen i dette området.

Utfordringen er å heve kompetansen i duodji og med det videreføre den immaterielle kulturarven innen duodji i kyst-, lule- og sørsamiske områder. Siktemålet må være å bevare og utvikle denne kulturarven og også forsøke å skape levedyktige duodjivirksomheter.

For mange er duodji og produksjon av samiskinspirerte klær en viktig identitetsskapende virksomhet. En viktig forutsetning for at duodjinæringen skal utvikle seg er at denne utviklingen er tilpasset andre trender i det samiske samfunnet. Oppvisninger av klær, catwalk etc skaper nysgjerrighet og kreativitet. Slike arrangementer skaper større interesse for samisk kultur og kan være med på å motivere unge til å starte med nye virksomheter. Det forholdet at folketallet går nedover i samiske områder og byene vokser gjør at slike identitetsskapende elementer blir viktigere for unge som bor utenfor de tradisjonelle samiske områdene.

Det er viktig at alle partene innenfor duodji vurderer flere satsinger på rekruttering i områder utenfor Indre-Finnmark, slik at ulike typer duodji, tradisjoner og teknikker videreføres og utvikles. Den tradisjonelle kunnskapsoverføringen i hjemmet, kulturinstitusjoner og duodjiorganisasjonenes virksomhet som bidrar til å få opp interessen for duodji, vil være viktig i en slik sammenheng.

Strategier

- Videreutvikle gode finansieringsordninger for unge som vil etablere seg innenfor duodji
- Arbeide fram et bedre kunnskapsgrunnlag for utfordringer knyttet til rekruttering til næringen
- Stimulere til satsinger, program, kurs og lignende i sør- og lulesamiske områder som gir større rekruttering i de områdene
- Arbeide for rekruttering av duodjiutøvere gjennom kursvirksomhet

4.2 Innsatsområde 2 – Lønnsomhet

Mål: Øke lønnsomheten i duodji

I likhet med andre næringer er lønnsomhet avgjørende for en gunstig utvikling i en næring.

Næringsavtalen i duodji er et av de virkemidlene Sametinget har til å sikre en næring i utvikling.

Utviklingen i duodjinæringen - Økonomisk rapport 2016 viser at gjennomsnittlige totale inntekter

duodji er nær fordoblet fra ca. 275 000 kr. i 2010 til ca. 490 000 kr. i 2016. Gjennomsnittlig

driftsresultat har vært svært stabilt siden 2010 og var beregnet til kr. 124 453 i 2016. Det kan være

flere årsaker til at lønnsomheten i duodji ikke øker mer. For det første har tradisjonell duodji

arbeids- og tidskrevende produksjonsprosesser. For det andre er prissetting av produktene en

utfordring og produktprisene gjenspeiler i liten grad det arbeid som ligger bak produktet. Håndsydde

skaller oppnår for eksempel ikke samme pris som enkelte fabriksydde Kero-sko. Dette viser at

arbeidet bak et produkt ikke nødvendigvis samsvarer med betalingsvilligheten. I de økonomiske

rapportene går det fram at prisene for duodjiproduktene ikke øker i takt med prisstigningen ellers i

samfunnet. Økonomisk rapport 2016 viser videre at gjennomsnittlig driftskostnad har økt i takt med

gjennomsnittlig totalinntekt, men at driftskostnadene de to siste årene har flatet ut. Næringen selv

bør i stor grad være med å sette føringer i hvordan duodjiproduktene skal prissettes. Vi antar at en

del av denne utfordringen også dreier seg mot problemet med å nå ut til større markeder, se

nærmere innsatsområde 5, «Større markeder». Utfordringen vil være å øke lønnsomheten i tradisjonell duodji og å ta riktig pris for produktet.

De prosjektene som er igangsatt på merkevarebygging både fra Samerådets side og fra Duojáriid Ealáhussearvi gjennom MIS-prosjektet er viktige for å kunne ta ut høyere pris i markedet og dermed bedre lønnsomheten. Undersøkelser viser at kundene er villig til å betale mer for produktet når de kjenner til historien med hvor det kommer fra og hvordan det er laget. Sametinget vil fortsatt støtte opp om de initiativ og prosjekter som er igangsatt for å bygge opp merkevaren duodji.

Innenfor duodji er det mange gode eksempler på mer bruk av design og ny design som del av produksjon og i produkter. Sametinget ser det som positivt at ny design fremmes som en del av utviklingen av duodji som næring, dette gir muligheter for å nå et større marked og et mer betalingsvillig marked.

I samråd med duodjiorganisasjonene har Sametinget fått utarbeidet en rapport om konsekvenser ved momsfristak for duodji. Rapporten ble utarbeidet av Noodt&Reiding og levert februar 2018. Rapporten har sett på ulike sider ved fritak eller unntak fra mva-plikten og sammenlignet dette med andre nærliggende næringer, blant annet husflid, kunsthåndverk, kunstnere m.m. Kun deler av det som kan karakteriseres som kunst har unntak fra mva-plikten, mens sammenlignbare produkter under kategorien brukskunst/kunsthåndverk ikke har unntak eller fritak fra ordningen. Samtidig viser økonomisk rapport at totale driftskostnader i næringen nesten er like høy som totale driftsinntekter, noe som tilsier at differansen mellom inngående og utgående mva er liten og dermed vil gevinsten ved eksempelvis unntak fra mva-plikten være liten. Sametinget ser større grunn til å støtte opp om initiativ og prosjekter knyttet til merkevarebygging som kan gi høyere pris i markedet, enn fortsatt forsøk på fritak eller unntak fra mva-plikten.

De fleste duodjiutøvere er enkeltpersonsforetak som i liten grad har formalisert kontakt med andre utøvere. For enkelte vil samarbeid og nettverk med andre aktører kunne være positivt både for den faglige utviklingen og ikke minst for lønnsomheten. Det gjelder spesielt de som nettopp har etablert ny virksomhet. Sametinget har i sine bedriftsutviklingsprogrammer prioritert nettverksbygging nettopp med den hensikt å bedre lønnsomheten. Samarbeid med andre utenom duodjinæringen kan åpne nye markeder. Spesielt gjelder det reiselivsnæringen og arrangørmarkedet. Fordelen med det er at duodjiutøveren lettere når potensielle nye kunder uten at det koster all verden. Det vil også gi en vinn-vinn situasjon i og med reiselivsnæringen samtidig får presentert levende samisk kultur og lokalproduserte kvalitetsprodukter. En utfordring for tilreisende til Sápmi har blant annet vært å finne fram til utsalgssteder eller duodjiutøvere som eksempelvis selger hjemme. Samarbeid mellom utøvere for å synliggjøre og tilgjengeliggjøre duodji vil kunne øke omsetningen og dermed lønnsomheten i næringen.

For noen duodjiutøvere er det en utfordring at de ikke har lovfestet rett til å motorisert ferdse i utmarka i forbindelse med råvareinnhenting. Motorferdselsloven bør justeres slik at duodjiutøverne kan hente ut råvarer fra utmarka.

For å kunne ha en levedyktig duodjinæring må det være et fokus blant annet på produktutvikling, design, hospitering, veiledning, utdanningsstipend, investeringer og marked og salg. Enkelte har behov for å fornye driftsapparatet og se på nye produksjonsformer. Innovasjoner i produksjonsprosesser som gir mer effektiv bruk av tid og ressurser, samt forenkler produksjoner, gir også større muligheter for bedre lønnsomhet. Sametinget vil fortsatt prioritere tilskudd til innovasjoner, investeringer, etablerertilskudd og bedriftsutvikling. Det vil være naturlig å prioritere samarbeids- og utviklingsprosjekter, markedsanalyse og salgs- og markedsføringstiltak.

Strategier

- Gjennom næringsavtalen videreføre finansieringsordninger for utviklings- og investeringstiltak i næringen som gir grunnlag for bedre lønnsomhet
- Støtte opp om initiativ, prosesser og prosjekter som bidrar til å løfte duodji som merkevare
- Initiere og formalisere samarbeid og nettverk mellom duodjiutøvere
- Utfordre næringen til å samarbeide mer om økt synliggjøring og tilgjengeliggjøring av duodji
- Sametinget vil invitere næringsorganisasjonene og Duodjeinstituttet til et samarbeid for å sette fokus på blant annet prissetting for å kunne oppnå høyere priser i markedet

4.3 Innsatsområde 3 – Virkemidler tilpasset duodjinæringen

Mål: Virkemidler som er tilpassa framtida for næringen og som utløser økt lønnsomhet. Tilskuddsordningene i duodji blir som oftest fastsatt under forhandlingene om en næringsavtale. Endringer av disse skjer etter behov og følger i stor grad også de krav som Sametinget setter for andre tilskuddsordninger. Den ordning som har vært oftest i fokus er driftstilskuddet til duodjiutøvere. Driftstilskudd skal sikre at duodjiutøvere kan drive næringsvirksomhet med overskudd. Dette tilskuddet er ment å dekke merkostnader som er bundet til mye bruk av arbeidskraft, og der det er utfordringer med å mekanisere produksjonen. Dette tilskuddet har også hatt stor betydning i å sikre den tradisjonelle duodjiutøvelsen.

Kontroller som Sametinget har fått gjennomført i 2012, 2014 og 2015 viser at flere duodjiutøvere har mangler i sitt regnskap. Det er blant annet store utfordringer med dokumentasjon av hva som omsettes av egen produsert duodji og hvordan regnskapet settes opp. Det ble også avdekket salg mellom nærstående, manglende sporbarhet og mangler ved regnskapsføring. I flere saker er det oppstått tvil om produktene er souvenirer eller duodji. Praktisering av ordningen viser at selv i produksjoner som har høy grad av maskinell behandling, datastyring etc så er disse også blitt en del av duodjibegrepet, og dermed berettiget til driftstilskudd. Mulighetene for å dokumentere om solgte produkter er egenprodusert eller innkjøpt duodji eller souvenir er den største utfordringen med driftsstøtteordningen.

Økonomisk rapport viser på den siden at driftsresultatet har vært svært stabilt de siste 6 årene som underbygger en teori om at driftsstøtteordningen er en passiv ordning som i liten grad fører til utviklingsarbeid innenfor duodjinæringen. På den annen side viser samme økonomisk rapport at nettopp driftsstøtteordningen bidrar til et gjennomsnittlig driftsresultat på rundt kr. 100 000. Uten driftsstøtteordningen ville driftsresultatet sannsynligvis vært rundt null.

Disse utfordringene har vært vurdert i flere omganger i Sametinget, og flere alternativer til en driftstilskuddsordning har vært drøftet. Driftstilskuddsforvaltningen kan forenkles, endres eller avvikles.

Det første alternativet som kan forenkle og effektivisere forvaltningen av ordningen for alle parter på, er å stille krav om at søker skal ha autorisert regnskapsfører. Autorisert regnskapsfører kan attestere søkers omsetning av egenprodusert duodji. Utfordringen er imidlertid at regnskapsførere ikke har duodjifaglig kompetanse til å vurdere om det er duodji eller ikke, eller om solgt duodji er egenprodusert eller ikke. Fra 2018 vil godkjente duodjiutøvere med autoriserte regnskapsførere prioriteres innenfor driftstilskuddsordningen, jfr. Sametingets budsjett 2018 .

Det andre alternativet er å oppheve duodjiregisteret, slik at hver søknad vurderes både med hensyn på søkers produkter og dokumentasjon av egenprodusert duodji. Duodjiregisteret er i liten grad en

dynamisk ordning og har vært vanskelig å oppdatere fortløpende. Ordningen med fagutvalget som har godkjent produkter og produsenter til duodjiregisteret har også bidratt til et lite dynamisk forvaltningssystem for driftstilskuddsordningen.

Det tredje alternativet er å avvikle driftstilskuddsordningen og å erstatte den med en ny virkemiddelordning eksempelvis et 3-årig arbeidsstipend. Stipendet kan ha som målsetting å øke produksjonen, lage nye produkter eller nye produksjonsformer, design, kompetanseheving e.l. Et slikt arbeidsstipend vil kunne videreutvikle duodjinæringen og øke inntjeningen for den som mottar stipend.

Ordningen med driftstilskudd er utfordrende og arbeidskrevende å forvalte, bidrar i mindre grad til utvikling i næringen, samt at det er usikkerhet knyttet til måloppnåelse om mer egenprodusert duodji. På den annen side bidrar ordningen til et positivt driftsresultat for duodjiutøvere og sikrer dermed både lønnsomhet og bidrar til rekruttering til næringen. Det er etablert arena hvor alle aktører knyttet til næringen møtes for å drøfte utfordringer og satsinger framover. En slik arena vil være viktig i arbeidet med å utvikle virkemidler som sikrer rekruttering, lønnsomhet og utvikling i næringen.

Sametinget vil prioritere effektivisering og forenkling av driftstilskuddsordningen med blant annet å legge mer ansvar og oppgaver til autoriserte regnskapsførere. Dernest vil en avvikling av duodjiregisteret og fagutvalget for duodji være en hensiktsmessig og naturlig forlengelse av det arbeidet. Det innebærer en overgang fra dagens to-trinns saksbehandling (først søknad til duodjiregisteret og senere søknad om driftstilskudd) til en ordning med kun ett trinn (kun søknad om driftstilskudd). Det kan være behov for faglig vurdering av produkter som det søkes om støtte for, eksempelvis ved tvil eller nye søkere. En slik faglig vurdering kan eksempelvis ivaretas av Duodjeinstituhitta som har fagkompetanse på området.

Tilskudd til investering, utviklingstiltak og etablerertilskudd fungerer hensiktsmessig og disse kan uten videre tilpasses behovene i duodjinæringen og utviklingen ellers i samfunnet.

Strategier

- I samarbeid med partene i duodjinæringen utvikle og tilpasse tilskuddsordningene slik at de sikrer en fremtidsrettet og lønnsom duodjinæring
- Effektivisere og forenkle ordningen med driftstilskudd

4.4 Innsatsområde 4 – Organisering av næringen

Mål: En hensiktsmessig organisering som er tilpasset behovene i næringen

Duodjeinstituhitta har en viktig rolle til utvikling og veiledning av duodjifaglige spørsmål og regionale utviklingsprosjekter. Sametinget ser at også DI har en stor kompetanse og en desentralisert organisasjon, som er viktig for den videre utviklingen og rekruttering til duodji. Sametinget ønsker at Duodjeinstituhitta skal være med i den videre utviklingen og ta del i større grad enn tidligere.

Duodjeinstituhitta skal først og fremst være et senter for utvikling av en næringsrettet duodji. Det er naturlig at Sametinget har en aktiv og tett oppfølging av instituttet og at det blant annet tydeliggjøres i de årlige tilsagnsbrev. En naturlig oppfølging av dette er at det forventes en langsiktig plan for utvikling av Duodjeinstituhitta.

Sametinget vil i løpet av 2018 gjennomføre en evaluering av Duodjeinstituhitta og tilhørende duodjiveileder-ordning. Det vil være en viktig gjennomgang for å kunne vurdere måloppnåelse knyttet til duodji som næring, samt næringens bruk og nytte av duodjiveilederne. Omfanget og utbredelsen av duodjiveiledere under Duodjeinstituhitta vil derfor bli stilt i bero inntil evalueringen er

gjennomført og Sametinget har fått gjort en grundig vurdering av den. I forlengelsen av evalueringen vil det også være naturlig å se nærmere på organiseringen av Duodjeinstituhitta.

Det forholdet at to duodjiorganisasjoner og Duodjeinstituhitta stort sett jobber mot samme mål betinger et tettere samarbeid mellom disse tre. Sametinget bevilger tilskudd til disse og for Sametinget er det viktig å vurdere hvilken nytte disse midlene har. Sametinget har i flere sammenhenger foreslått en sammenslåing og mer formalisert samarbeid mellom organisasjonene uten at det har ført fram. For å få til en mer effektiv bruk av ressursene og koordinering av innsatsen mot duodjinæringen vil det være naturlig at Duodjeinstituhitta etter hvert inngår som en del av næringsavtalen for duodji. Det samme gjelder for Opplæringskontoret i reindrift og duodji som er en viktig del av helheten for utviklingen av duodji. Det er naturlig at bevilgninger til opplæringskontoret sees i sammenheng med næringsavtalen og direkte tilskudd til Duodjeinstituhitta.

Strategier

- Innarbeide Duodjeinstituhitta i Hovedavtalen for duodji
- Gjennomgang av organisering av duodjinæringa

4.5 Innsatsområde 5 - Kompetanseheving

Mål: Øke den forretningsmessige delen av duodji

Duodjinæringen har behov for kompetanseheving på ulike nivå. Sametinget har satset på bedriftsutviklingsprogrammer også innenfor duodji gjennom sin kulturnæringssatsning. Innad i duodjinæringen er det diskusjoner hvorvidt veiledningsvirksomheten klarer å heve kompetansen i duodjinæringen, og om de midlene som settes av til veiledning skaper mer sysselsetting, eventuelt om lønnsomheten øker. Utfordringen vil være å avklare om hvordan kompetansehevingen skal skje i duodjimiljøene, og også hvor stor vekt næringsperspektivet skal vektlegges når det kompetansetiltak skal settes i gang.

Kompetanseheving er et av de tiltakene som de fleste i duodji har behov for i en eller annen sammenheng. Kompetansetiltak må være i samsvar med næringens behov, og at disse har en viss kvalitet som kommer næringen til gode. De fleste kompetansemiljøer har erfaring med og rutiner for å gjennomføre slike tiltak. Forskjellige typer bransjekurs inngår i denne vurderingen.

Grunnutdanning i duodji er et ansvar for videregående skole og høyskoler. De tiltak Sametinget kan prioritere er kompetansehevende tiltak som er direkte næringsrettet.

Strategier

- Sikre finansieringsordninger for næringsrettede kurs
- Sørge for at Duodjeinstituhitta og duodjiorganisasjonene koordinerer kompetansehevingstiltak

4.6 Innsatsområde 6 – Et større marked

Mål: Økt omsetning av egenprodusert duodji

Økonomisk rapport for duodjinæringen 2015 viser at direkte salg til kunden fortsatt er den viktigste salgskanalen for duodjiproduktene. Internett og postordresalg anses som minst viktig. Dette er i kontrast til samfunnet forøvrig, der vi ser en økende tendens til at mer og mer av omsetningen skjer

over nett. For duodjiutøverne er det viktig at de tar del i den teknologiske utviklingen og aktivt bruker internett som en del av sin markedsføring. Synlige produkter og større tilgjengelighet på nett kan føre til økt omsetning for duodjiutøverne.

Det tilbys mye suvenirer på markedet, spesielt i byer og tilknyttet turistattraksjoner. Mye av suovenirene som tilbys er samiskinspirert eller bruker elementer fra samisk kunst, kultur og duodji. Suovenirer vil derfor både være konkurrenter til mange duodjiprodukter og bidrar til å senke statusen på duodji. Det er viktig å være bevisst på hvordan souvenirer påvirker markedet for duodjiprodukter og ha en klar strategi i forhold til det. Innovasjoner i duodji, både med hensyn på produkter, markeder og organisering, er viktig for å imøtekomme konkurransen fra souvenirer og andre tilsvarende produkter.

Profilerings av tradisjonell duodji, utvikling av nydesign og markedsføring av kvalitetsprodukter vil på sikt kunne føre til en mer lønnsom duodjinæring .

I 2013 gikk duodjiorganisasjonene Duojáriid Ealáhussearvi og Sámiid Duodji sammen om et prosjekt om merkevarebygging i duodji. Målet med merkevarsatsingen er å skape lønnsomme virksomheter, slik at utøvere skal kunne leve av å produsere duodji. Det er ønskelig å bygge opp en velfungerende organisasjon som ivaretar merkevaren, og som knytter til seg flere dyktige håndverkere. Det blir understreket av funnene i undersøkelsene at produktene i dag har som fortrinn at de er unike og av høy kvalitet. En felles svakhet er at de i liten grad er tilgjengelige.

I rapporten konkluderes det med at det er et ønske blant utøvere om en merkevarsatsing, spesielt blant de som har ambisjoner om vekst utover lokalk markedet og turister. Rapporten anbefaler at det sees ytterligere på disse håndverkernes tidligere erfaringer innen merkevarerarbeid og produktutvikling. Bistand til produktutvikling og markedstilpasning var et ønsket tiltak blant informantene. Anbefalingene fra undersøkelsen var å jobbe videre med kartlegging av disse virksomhetenes behov ved å se nærmere på deres kunnskap om eget marked, og nødvendigheten av fremtidig produktutvikling. Det ble også anbefalt å få mer kjennskap til dagens markedsposisjon for å bruke kunnskapen til videre markedsutvikling.

Kopiering av duodji er fortsatt en stor utfordring og rettsvern for duodji er et av de områdene som krever et samarbeid over landegrensene. Meldingen vil ikke kunne løse disse utfordringene, men det er viktig å ha strategier for hvordan disse kan løses. Blant annet er det nødvendig å samarbeide med duodjimiljøene i de andre landene. Rettsvern for duodji innebærer rettsvern mot utenforståendes urettmessige bruk av duodji i kommersiell hensikt.

Samerådet satte i gang et prosjekt om revitalisering av duodjimerket i 2015. Prosjektets mål var skissert slik: «Utrede hvordan Sámi Duodji varemerket kan revideres og revitaliseres, samt bruken av duodjimerket. Utrede innholdet i samisk duodji og komme frem til en felles definisjon av samisk duodji.»

I prosjektrapporten uttales det blant annet at duodjitradisjon og duodjikunnskap har behov for juridisk beskyttelse. En varemerkeordning kan ses på som en måte å realisere selvbestemmelse over duodji og samisk kultur på grunnlag av eksisterende lovverk. Ordningen er også en indirekte måte å oppnå innflytelse over utnyttelsen av samisk kultur.

Rapporten konkluderer med at det er et klart behov for en effektiv og koordinert samisk sertifiseringsordning. Det er nødvendig å utvide sertifiseringa til å gjelde også produkter utover tradisjonell duodji, og derfor må sertifiseringsordningen omfatte flere ledd for å dekke også dette behovet.

Prosjektet foreslår en sertifiseringsordning som består av minst to varemerker – ett for “tradisjonell duodji” og ett for “produkter produsert av samer/samiske produkter”. Det foreslås at varemerket har

en sentral eller en desentralisert allsamisk eier, og at lisens utstedes av lokale representanter, som også forvalter varemerkene.

Strategier

- Følge opp utvalgte bedrifter som vil tilpasse sine produkter til markedet
- Utfordre og motivere næringen til å utarbeide en felles profil og merke for duodjiprodukter
- Motivere næringen til å utvikle nye duodjiprodukter med grunnlag i samisk kultur og samiske kulturtradisjoner
- Utfordre byer, handelsnæringen, turistattraksjoner, kjeder, m.fl. til bevisst å satse på kvalitetsprodukter i det som tilbys spesielt tilreisende

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Oppfølging gjennom Sametingets årlige budsjett og gjennom forhandlingene for Næringsavtalen for duodji og årlige budsjettvedtak, fastsettes økonomiske og administrative følger.

Eventuelle større endringer vil skje innenfor de rammer som er satt til forvaltningen av midler til duodjinæringen, herunder også hovedavtalen og de årlige forhandlingene som resulterer i en næringsavtale.